

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foaie apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XX.****Blaj, 19 Martie 1910.****Numărul 12.****Tisza la Arad.**

După Oradea-mare, cel dintâi oraș, unde Tisza și-a expus programul politic, a fost Seghedinul. Primirea lui în acest mare oraș de pe pusta Ungariei a fost mai puțin prietinoasă, decât cea din Oradea-mare, dar în sfârșit i-a succedat și expune din nou vederile sale cu privire la viitorul program al partidului muncii, în care program punctul culminant este chestiunea de naționalități, pe care Tisza vrea să o rezolve acum definitiv spre mulțumirea în primul rând a naționalităților. În 13 Martie a venit apoi la Arad în societatea mai multor aderenți de ai săi, unde a fost întâmpinat și la gară și pe ulițe cu strigăte de abtzug, ba aici-colo au aruncat și cu ouă clocite asupra lui și a celorlalți. Pe Tisza însă nu l-a alterat de loc ținuta aceasta neprietinoasă a populației. În sala cea mare a hotelului Fehér-Kereszt, făcând apoi în fața unui numeros public o privire asupra situației politice, se oprește la problema principală a viitorului, la chestiunea de naționalități și accentu-

ează, că problema aceasta este cea mai importantă, cea mai de căpetenie dintre toate, câte își așteaptă rezolvirea în viitorul apropiat. Constată din nou, că din partea ungară s'au comis greșeli pe terenul acesta și încă într'un întreg șir de ani, că guvernele au tratat primejdios chestiunea aceasta și se impune pacea și bunăînțelegerea cu cetățenii de altă limbă pe toată linia. Pentru cazul acesta, când se va stabili o pace durabilă între maghiari și naționalități, când toate pretenziunile iuste ale acestora vor primi o soluție favorabilă, naționalitățile se încetează a mai lua parte la luptele politice ca grupuri separate, și se treacă în tabăra guvernului, angajându-se la politica acestuia. Ar da și prin aceasta o dovadă, că nu urmăresc scopuri centrifugale, ci își caută validitatea lor între marginile ideii de stat maghiar. El, Tisza, va căuta a ajunge la o înțelegere pe terenul acesta cu partidul național român, și dacă înțelegerea aceasta nu va aduce roade, se va adresa clerului înalt, episcopatului român, a cărui putere și influență asupra poporului e hotă-

rătoare. Și de câte ori clerul înalt român s'a ascuns într'o pasivitate rău înțeleasă, tot de atâtea au tăbărit agitatorii — vezi Doamne — asupra bietului popor și l-au angajat pentru scopurile lor particulare, infectându-i sufletul cu idei utopice, centrifugale și periculoasă pentru situația lui. Se va adresa inteligenții române, care de bunăseamă, că însetează în mare parte după o pace cinstită și durabilă, va solicita ajutorul acesteia, ca să se curme astfel odată pentru totdeauna politica aceia centrifugală, ce au urmărit-o românii până acum.

În felul acesta a vorbit Tisza la Arad, și noi suntem mai lămuriiți cu ceva asupra intențiilor lui Tisza și a guvernului, că nu știm dacă Tisza vorbește în numele guvernului sau numai în numele său. Suntem mai orientați asupra modului cum voiește Tisza să rezolve chestia de naționalități. Tisza zice, că va căuta o soluție cu partidul actual național român, iar dacă aceasta nu va duce la nici o isbândă, se va adresa episcopatului, care de bunăseamă că va avea rezultat. Se va adresa inteligenții române,

FOIȚĂ.**La mănăstirea Cozia.**

(Continuare).

După câteva tunele se tot mai lărgeste spațiul, pe la câte-o cotitură câte un mic șes se ivește sămănat cu cucuruz, ce pe aici tângeste numai. În curând se ivesc și sătulețe bine adunate la câte o răspântie mai largă. Căși mici, acoperite cu scânduri și șindile să înșiră lângolaltă, iar din mijlocul „satului” se ridică bisericuța, de regulă mică, frumoasă, în stilul ei special românesc — moldavo-bizantin. Tot biserică de acestea împodobesc pământul României. Zidite toate în formă de cruce cu tinda, altar și naia bisericii ovală cu un turnuleț mic, ce se ridică din coșeris dela mijloc cu mai multe ferestri lungarețe. Biserici cum pela noi nu sunt. Și e mare mirare! Pe toate pasurile țării românești a pătruns duhul în sus împotriva cursului de ape. La Bran, la Brașov, la Turnu roșu, în

port, în datini, în vorbe în toate, și felul acesta de a zidi biserici a rămas în țară. La noi zidim în stil roman, stil greci, biserici de piatră cu turnuri ascuțite mari, ce se ridică de regulă din tinda bisericii în sus, la ei e altcum. Bisericește în stil bizantin, dar moldavo-bizantin, biserici frumoșele, zugrăvite de regulă pe întreg interiorul. E neexplicabil cum de felul acesta de-a ridică biserici n-a putut trece granița.

La Brezoi o familie de preot urcă în vagon cu fată fecior și ginere. În mână au „Viitorul” și „Neamul românesc”. Brezoiul e o mare gară. De aici ploacă vagoanele încărcate de scânduri în toate părțile României. Joagerele societății de pe Lotru sunt renumite.

Pe încetul se limpezește tot mai mult orizontul. Munții se mai coboară din înălțimile lor, văile sunt mai estinse. Ogrăzi să zăresc pe marginile râurilor de munte.

Sub poalele unei păduri zăresc o frumoasă biserică. Dar unde e satul? Nu văd nici un sat în apropiere.

— E mănăstire! De tmi zice un pasager și de aceștia vei mai vedea. E plină Vlașca de mănăstiri.

Mănăstire, locul de mângâiere, de apărare, de scăpare al atâtor generații. Ce știe străinul, că ce e aceia mănăstire? Pentru el e o bucată de arheologie pentru românime e un — simbol. Un semn tot așa de vecinic, dupăcum e vecinică stânca, pe care s'a zidit, că neamul care a trăit pe acel pământ, a lăsat urme de vicață nu numai pe câmpurile de război, dar și pe altariul credinței și al culturii.

Vor fi acestea mănăstiri fala neamului românesc pentru toate timpurile, locașurile sfinte ale iubirii de țară, ce vovezii și boierii țării le-au ridicat întru pomenirea lor din neam în neam. Curat a fost gândul lor, când au ridicat aceste sfinte lăcașuri, în tocmai ca undă vecinic călătoare, ce coboară de pe vârfuri și se îsbește în zidurile mănăstirilor, ca apoi să se asvârle veselă în Oltul decât coala. Și mare le-a fost dragostea lor pentru înaintarea și cultura nea-

care încă dorește o pace cinstită și durabilă.

Suntem dară din nou constrânși să privim în fața situației, în fața perspectivei politice, ce Tisza ne-o zugrăvește, când zice, că va chema pe arena politică personaje înalte cari până acum au stat departe de luptele de zi, de politica militantă. Că va insista, ca aceștia să-și pună în cumpănă toată autoritatea, toată ponderositatea poziției lor, ca politica noastră națională se capete acum o îndrumare nouă, aceia pe care ne-o prevestește Tisza. Politica aceasta însă nu o cunoaștem în amănuntele ei. Nici aceia nu o știm încă, că oare enunțiațiunile lui Tisza sunt și în programul politicii de naționalități a guvernului ori ba? Noi deci trebuie să fim față de acestea încă cu multă rezervă. Dar în aceeași vreme vom primi cu cea mai mare bucurie ori-ce apropiere, ce vine de sus în numele păcii și bune înțelegeri. Că pasul spre pace și bună înțelegere nu noi cei slabi trebuie să-l facem, e de înțeles. Că pasul acesta ar fi trebuit să se facă mai de mult e și de mai înțeles. Că politica ungurească n'ar fi trebuit să meargă până acolo ca să înăsprească raporturile pacifice între locuitorii țării noastre, n'ar fi trebuit ca prin politica de colonisări, prin acapararea tuturor ofi-

ciilor publice, prin angajarea numai a elementului maghiar și la cele mai neînsemnate slujbe, prin o administrație proverbială, să facă ca și masele mari ale poporului să se cutremure de cele ce experimentase, e deasemenea de înțeles. Dar că cu toate acestea poporul românesc e aplicat ori și când a prinde mâna aceea, care ne oferă pacea, bună înțelegerea între condiții acceptabile cine ar contesta-o? Noi nu dorim să ne războim cu maghiarii! Nouă înainte de toate ne trebuie garanță, pentru viitor, că ființa noastră de popor, individualitatea noastră, limba, naționalitatea și biserică noastră ne vom putea-o păstra și îngrijii neconturbați și fără teamă. Că politica guvernului va fi o politică echitabilă în toți ramii vieții publice, că între maghiar și român deosebirea nu se va face nicăiri. Asta ni-a fost politica noastră și până acum și aceasta trebuie să ne fie și de aici înainte. Scopuri centrifugale noi nu cunoaștem și dacă am observa deacelea, noi am fi cei dintâi, cari am zdrobi cu toate armele acel curent primejdios ființei și situației noastre din țara aceasta. Noi așteptăm pacea, dar o pace cinstită.

mului românesc în tocmai ca lumina soarelui, ce se împrăstie cu îmbelșugare peste aceste regiuni. Ridicate mănăstirile pe țărmii Oltului ele au fost pentru neamul românesc întreg aceia, ce sunt pentru călători isvoarele de pe marginea drumului. Atâtea secole câte au trecut la vecinicie, câți nu vor fi bătut calea aceasta binecuvântată, râvnind după adăposturile acestea modeste de cultură? Și câte secole de-a rândul nu au fost acestea mănăstiri școala românilor de pretutindenea! Strana lor a fost strana bisericilor noastre, și duhul ce plană deasupra lor se resimțea departe până la Tisa și Someș, la Dunăre și Prut.

Pe când rătăceam cu gândul în vremile nebuloase ale lui Mircea cel bătrân și cu închipuirea ne trudeam să plâsmuim vremile de aur ale mănăstirilor, de abia observarăm, că suntem mai la lumină. Munții s'au mai dat la vale, strămoșii și valea Oltului e mai largă. Tocmai acum trecea trenul pe lângă mănăstirea Cozia, ce ieșea cu zidurile ei din apa țărmului drept al Oltului și era singura zidire în mijlocul unei văi sămănate în mare parte cu cucuruz. De aci cam la un kilometru un sat ieșea la iveală, pe care de cotul împădurit a unui munte nu-l puteam zări. E Cuciulata. Trenul nu-i dă nici o atențiune, ci trece înainte alunecând mai mult, ca și când s'ar coborî dela munte către șes. Sub el se cutramură stânca cioplită și un zgomot țiuitor umple strămoșii această sălbatică de munte. Încă nici nu suntem la capătul Cuciulatei și

turnuri de tinichea elipse orbitor către noi. Sunt vile elegante, zidite la poalele pădurilor, în grădini cu pom. Ici colo cărări îngrijite, duc șerpuiind prin parcuri tinere în sus către pădurea, ce acum se coboară până la mal, și înghite drumul de țară, credinciosul nostru tovarăș de pe malul de dincolo. De abia avem timp se prindem în ochi icoana Călimăneștilor, a băilor Călimănești, ce se grupează mai tot în jurul grandiosului Hotel al statului, zidit în stil helvețian în mijlocul unui parc frumos cu multe fântâni săritoare. Din jos de băi, sau mai bine în legătură cu acele mai la vale se întinde satul Călimănești, adunat grămadă, cum sunt satele toate de pe Valea Oltului. Case miciuțe de lemn acoperite cu scânduri, ori șindilite se înșiră una lângă una mai toate pe o uliță largă, ce se vede ducând dealungul Oltului la vale. Noi trecem cu trenul înainte, lăsăm un frumos pod de fier, ce duce de aici peste Olt la Călimănești îndărăpt, și ne oprim îndată la alt sat de dincoace de Olt, la Jiblea. De altcum toate acestea trei sate se înșiră deoaltă Jiblea—Călimănești—Cuciulata.

O îmbulzală mare la gară. Și mai mare îmbulzală afară de gară, unde așteaptă o mulțime de trăsuri, trase în mare parte de niște călușei mărunți și încărcăți de clopoșele de cioaie, alții cu clopote de fier, ce boncăie straniu pentru cel ce a fost mai întâi aici. Când am ieșit în ușa gării erau toți vizitii pe capră în picioare și strigau în

† CAROL LUEGER.

— Dela corespondentul nostru —

Viena, 15 Martie 1910.

Jalea, ce s'a desfășurat cu prilejul înmormântării lui Lueger, a luat proporții așa de mari, încât se poate, cu tot dreptul, sămăna cu aceea ce întovărășește la groapă capetele încoronate.

Mii și mii de steaguri cernite falfăiau de pe edificii, gazetele apăruseră câteva zile în cadre, iar cununile, peste o mie, abia au încăput pe vre-o 20 de trăsuri.

Bătrânul Monarh a ingenunchiat însuși lângă sicriu, rostind câteva rugăciuni, a fost reprezentată apoi toată lumea oficială, nunțul papal, arhiducele Ferdinand, (prin colonelul Brosch), reprezentanții împăratului Germaniei, al prezidentului Franței, al regelui Carol, apoi ambasadorii și legațiile.

Foarte bună impresie a făcut deputațiunea celor șase țărani din Orăștie și Brașov, cărora li-s'a rezervat un loc de onoare, mergând alături de carul cu coroane, ce era chiar înaintea sicriului. Carul acesta era acoperit numai cu cununi trimise din partea Românilor.

Deputații Dr. Lucaciu și Dr. Vaida au reprezentat clubul parlamentar român alături de colegii lor austrieci din Bucovina: Onciul, Hurmuzaki și Siminovici.

Publicul a început a se înghesuși spre Ring încă pe la oarele 7. Trupele, cari aveau să susțină ordinea au sosit la 8, postându-se dealungul Ringului până la piața Aspern.

Serviciul divin se începe după oara 11. Reuniunea de cântări intonează imnul „Ruhe

gura mare după pasageri, oferindu-și birjile cu câte un franc până la Călimănești. Mai mare larmă făcea un om mititel, ce stă tocmai în ușa cu o curioasă trăsura, trasă de trei cai. Jițuri avea două, așezate vizavi unul de altul dealungul trăsorei acoperite cu o tablă ușoară, ce se răzima în stâlpi. Și nu mai tăcea omul nost.

— Cincizeci de bani la brec, 50 de bani la brec. — Ce zice? Întrebam pe ortacul meu? Ce păcatele zice?

Birjarul văzu deja zăpăceala noastră, că suntem străini și sărind de pe capră, ne pofti împingându-ne crescendo în brec și continuând apoi la intrarea trăsorei a striga la 50 de bani la brec. Pe noi ne păziă bine, ca nu cumva să ne fure un alt vizitiu, ce așa ne mai imbiă cu un franc o trăsura elegantă de alături. Asta era și mai ciudat. Avea un cap mare, și era roșu la față, ras, — așa cum pe la noi magnații țin vizitii — și mai avea și o haină șoadă vânăta, o șapcă lată cu apărăsoare dinainte. Erau lipoveni, vizitii cunoscuți ai României, ce vara părăsesc Bucureștiul și se împrăstie pe la băi în toată România.

Noi stam mai mult speriați în brecul nostru și ni-se părea, că toată lumea la noi se uită.

— Ce mai papălapte de oameni? Trebuia să ne suim într'o birja cum se cade. Ciue știe ce fel de oameni mai umblă și pe brecurile astea cu cincizeci de bani? Ne-am lăsat să ne poarte un vizitiu.

müder Wanderer!" (Odihnește-te, călător ostent). După binecuvântarea osemintelor pământești, sicriul e ridicat și așezat pe dric în fața primăriei. Vorbește ajutorul de primar Neumayer — și mulți aveau ochii plini de lacrimi.

Cortejul pornește spre domul sfântului Ștefan, sicriul e purtat de funcționarii biroului prezidențial, incunjuți de universitarii catolici.

În fruntea convoiului e o companie de pompieri, urmau deputațiunilor funcționarilor comunali cu flamuri cernite, reprezentanții societăților ștudentești, clericale, preoțimea vieneză etc.

Orchestra militară intonă marșul funebru din „Götterdämmerung“-ul lui Wagner.

În fața parlamentului cortejul oprește. O mulțime de deputați se alătură; prezidențial și vice-prezidențial camerei rostesc câte un discurs.

În domul S-tul Ștefan, lume imensă. Bătrânul Monarh, foarte înduioșat aștepta convoiul, apoi îngenunchie la picioarele sicriului rostind rugăciuni. Serviciul divin l-a celebrat cu mare asistență, noul arhiepiscop Nagl. Notabilitățile se intruniseră încă de pela 11. Ministrul României Mișu, ca reprezentant al Regelui Carol, stă alături de Împăratul.

Convoiul se pune iarăși în mișcare ajungând la cimitir după oarele 4. S'au mai rostit trei vorbiri, iar dl Aurel Popoviciu, care avea de gând se vorbească în numele Românilor, a fost rugat să nu-și țină distincția discursul. Guvernul maghiar se amestecase în lucru, de semne.

Cu toate acestea vorbirea d-lui Popoviciu a apărut în numărul proximal al jurnalului „Die Zeit“ — și e viu comentată de întreaga presa vieneză. Foarte călduros e remarcată, în presa vieneză manifestarea de

dragoste, cu care Români au întovărășit osemintele acestei colonne a patriotismului și a creștinismului, în cea din urmă cale.

Români au pierdut înfrânsul pe unul dintre cei mai devotați prietini iar Viena pe cel mai distins fiu al ei.

Odihnească în pace!

Coresp.

Theatròn politicòn.

C A P II.

Stăpânitorul să locuiască împreună cu dreptatea, și atunci împărăția lui va înflori în toată vremea.

Niciodată să nu lipsească de lângă împărat dreptatea; căci numai ea singură este împărateasă tuturor bunătăților. Ea va lumina, va încălzi și povățuie vrednicia stăpânirii, ca și soarele cel prea luminos pe celealalte stele de sub împărăția sa.

Ea este cea mai prețuită din toate bunătățile lumii; sfârșiturile ei întrec pe orice faptă bună.

Ea nu rodește, decât fericirea de obște și totdeauna poruncește să se dea fiecăruia dreptul său. Zic, că ea este foarte strălucitoare; pentru că facerea ei de bine întrece pe toate celealalte. Cine nu știe, că mai greu este a se face omul drept la binele cel străin, spre care firea nu se prea pleacă decât la al său, spre care omul firește se pleacă?

Ea este cea mai înaltă, socotind rodurile sale cele luminate; căci nasc și păzesc pacea și unirea între oameni.

Eu nu voiu minți de voi zice, că este mai luminoasă și decât soarele; pentru că soarele luminează numai ziua, iar dreptatea și noaptea. Soarele luminează numai ochii trupului; iar aceasta și ai sufletului. Soarele,

de multeori prin neconținutele sale călduri din toate zilele, face multe stricăciuni, și cu lipsirea lui, noaptea, nu puțin folosește; iar lipsirea dreptății totdeauna strică și înfățișarea ei totdeauna folosește.

Foarte frumos a zis acela ce a scris: că dreptatea stăpânitorului este sufletul împărăției; căci după cum trupul putrezește îndatăce lipsește sufletul, asemenea și împărăția se strică îndată ce se gonește dreptatea.

Stăpânitorul să nu uite, că el nu s'a suit la cea mai înaltă cărmuire ca să fie mai mare decât ceilalți, ci ca să folosească celoralți; și să aibă nefcetat înaintea ochilor binele cel deobște; fiindcă nu este împărăția pentru împăratul, ci împăratul pentru împărăție. Nu este trupul pentru mădulări, ci mădulările pentru trup, și capul s'a zidit pentru podoaba și buna cărmuire a trupului.

Înțeleptul Pliniu zice: Stăpânitorul cel bun, este cel mai drept între toți și cel mai din urmă de toți. Acest cuvânt din urmă, nouă ni-se pare cam ciudat; căci el trebuie să fie socotit de cap al tuturor părților trupului.

Pentru ce dar stăpânitorul să fie cel mai din urmă de toți, mai vartos acela ce va fi și bun și care se poate socoti de cap și al bunei cărmuiri? Dar de ne vom gândi bine vom vedea, că foarte bine i-a zis cel mai din urmă; însă al totului întreg, sau pe lângă societatea întreagă socotit, iar nu al fie-căruia mădular în parte. — Stăpânitorii aceia ce fac toate numai pentru al lor folos în parte, nu sunt părinții poporului, ci tiranii lui.

Bernard scriind lui Eugenie zice: „Stăpânitorii, cari nu îngrijesc de fericirea supușilor, ci numai de folosul lor personal sunt niște suflete perdute“.

(Va urma).

Pasagerii roiau tot mai mulți de cătră eșire și un domn binefăcut cu familia se opri la brețul nost.

— Ce spui mă, cincizeci de bani, fire-ai a dracului; am să merg la birjă cu atât. De toți câți suntem — erau 4 și doi copii — capeți doi franci și copiii gratis — vrei? — Nu pot zău, nu pot — și se uită viclean cătră noi. Poate li eră rușine, că noi nu ne-am târguit. Și pânăce domnul respectiv o târguia la vale, se urcă fără multă vorbă doi oficeri în brec și se așază lângă noi. Domnul târgoveț ne mai având acum loc cu toată familia ne părăsește și o luă printre birje — după una mai la modru.

Lângă oficeri ne aflarăm mai bine. Tot nu pot să fie chiar așa de rând brecurile, dacă și oficerimea merge cu ele, ne gândeam noi și începurăm acum a ne mai ridică capetele din smerenia, în care ni-leam ascuns. Mai veniră încă un târgoveț niște negustori și o damă mai bătrână, cari toți urcară în brec fără a stă pe gânduri. Ce lume curioasă e și aceasta. La noi acasă, parcă mi-ar plăcea să văd oficeri în brecuri. Și mi-ar plăcea să văd o așa societate mestecată cum eram noi, conversând deodată cu toți pe necunoscutele și ascultând cum se spun păsuri, de cari eram de tot streini ceialalți. În decurs de cinci minute luam parte cu toți întrebând și aprobând unele afaceri negustorești, ce le spunea un domn binehrănit cu multă satisfacție. Treceam în

fuga mare prin Jibea îndărăpt și brețul alerga cătră podul cel nou de fier de peste Olt, ce ne ducea drept în Călimăcești. În capul podului — mirare — nu eră nici vamă nici „lassan hajtani“, (mână încet!) ce pela noi e pretotindenea. Și mână vizitiul nostru de se cutremură podul.

— Mână încet măi, mână încet, au să te pedepsească. Cine a văzut să măi așa nebunește pe pod?

Vizitiul să uită mirat la mine. Întălese că suntem din altă lume.

— D'apoi eu să grijesc de podurile statului? Facă poduri bune să nu le pot surpă cu — brețul.

— Are dreptate gândiam eu. Numai că la noi tot n'ar cuteză să zică, ce-a zis.

Ajungem în satul Călimănești, pe care îndată se vede, că e în sezonul de băi. Pe ulița largă fețe totașa de streine, ca și noi. Părechi curioase eșiră înaintea trăsurilor se vadă, cine vine la băi.

Vizitiul ne descarcă pe rând. La otelul statului se dau și cei doi oficeri jos și o iau prin parc cătră restaurant. Pe noi ne duce vizitiul mai însus la un hotel, de care ne spuneau lucruri frumoase și ceialalți. Și mai ales ne plăcea, că eră hotel nou și aceia o știam de acasă, că în hotelele nouă sunt mai puține ștelnițe ca în cele vechi. Hotelul eră intradevăr foarte elegant și la o poziție pitorească cum numai închipul se poate. Am plătit 2 inși 5 franci la zi pentru o odaie cu ferestri cătră stradă, ceace la noi la băi cam rar.

Din fereastră aveam o priveliște de toată frumseța.

Soarele eră tocmai pe culmea munților gata se apună și cum își imprăștiia de adio razele roșii peste pădurile fără sfârșit de alătura, eră strimtoarea aceasta de munți de o poleială arămie. Apa Oltului se părea că dogore în atmosfera bogată în lumina roșie, ce plutea pe deasupra.

Ne-am coborât în parc. Pe niște cărări primitive, ce ies repede din pădurea de aici — o luăm la vale, și în curând suntem în parc. În fața noastră avem hotelul statului, ridicat tocmai sub muntele împădurit, ce de aci se ridică în sus. Parcul e bineplănuț și binegrijit cu verzi pajști de iarbă artificială și flori sudice de frapante colori. Iar fântânile multe săritoare, ce cad cu zgomot din înălțime în bazenurile lor de piatră cioplită, par'că respiră răcoare în dogoreala ce încă tot se mai resimte în văzduh. Pe banci de lemn de mesteacăn, câte o damă mai bătrână așteaptă să se coboare lumea elegantă la plimbare pe corzoul presărat cu pietriș mărunț, ce așa de molatic se cufundă sub picioarele trecătorilor. Și băncile de lemn de mesteacăn așa bine se potrivesc la parcul acest elegant. Cu razimile lor alcătuite în sute de forme geometrice, par'că te invită mereu. Ne așezarăm și noi pe una și ascultam un gramofon de alături de preste drum cum ne mai cântă niște cuplete actuale.

(Va urma).

Pentru fondul cultural al Arhidiecezei gr.-cat.

În fața primejdiei de a ne pierde școalele confesionale, singurile comori, ce ne-au mai rămas în timpurile acestea vitrege pentru noi, s'au luat măsurile de lipsă din partea Conzistoarelor atât gr.-cat. cât și gr.-or.; înființându-se, la inițiativa lor, fonduri culturale, cari să fie arme puternice întru salvarea lor. Astfel s'a înființat și în Blaj un fond cultural cu scopul, să ne scape unica avere din ghiarale morții. Acest fond, ce e drept s'a pus pe baze foarte solide, întrucât se apelează la bunăvoința celor cu durere pentru neam, ca să contribuie fiecare cu obolul său; dar oricum s'ar privi lucrul, totuși nu se poate ajunge la rezultatul dorit, din cauza că sunt puțini intelectualii aceia români, cari să se oblige a soluți o sumă oarecare de bani, și astfel cel puțin a treia parte de nu mai mult, din suma contemplată de Veneratul Conzistor, devine nerealizabilă.

Acest gol l-ar umplea modul de ajutare, privit de venerabilul bărbat Dr. Aug. Bunea. Și anume: Marele plănuitor în viața-i scurtă, ce a petrecut-o în mijlocul nostru s'a îngrijit, ca nime altul în timpul său, de soartea atot felul de instituțiuni, fie acelea religioase, culturale, politice, ori sociale.

Cunoscător ager al timpului său și al viitorului de cu vreme a prevăzut pericolul, ce amenință școalele și tocmai de aceea încă atunci a enunțat mijlocul, prin care se pot salva școlile. Acest mijloc spus în un număr mai recent al „Unirei” a fost; ca în fiecare comună să se facă anual câte-o colectă la care să contribuie toți poporenii comunei cel puțin cu un crucer fiecare, care sumă adunată și augmentată, prin contribuții benevole în decursul timpului, acum când se simte mai mult sprijinul unui atare fond, ar fi fost de cel mai mare folos.

Acesta este mijlocul de salvare, spus de Neadormitul Oștean — Bunea.

Am zis, că cu acest mijloc, contemplat de Bunea se poate umplea golul, nerealizabil pe altă cale. Spre scopul acesta trebuie ca fiecare preot să deschidă câte o colectă în comuna sa, în vre-o câți-va ani de arândul și se va putea obține rezultatul dorit. Trebuie numai spusă primejdia, în termeni bine-simțiti parohienilor și atunci nezmintit, că sufletele acelea vor sări într'ajutorul lor, ajutând fiecare cu filerul său. Acest lucru ce e drept se poate face numai pe lângă osteneală mai mare, dar în fine nu poți aștepta de-a gata; ci numai pe lângă ceva trudă ajungi la un rezultat oarecare.

Deci Voi, Luminătorii poporului sprijiniți opera mare și frumoasă, pornită din inițiativa Conzistoarelor noastre, deschizând colecte între credincioșii noștri îndemnându-i și prezentându-le binefacerile mari, ce le întind școlile.

Espunându-le înșămnătatea ce o au școlile confesionale fiți siguri, că nu veți vorbi în zădar.

Eu încă cu un fel de neîncredere și desnădejde am încercat în 3 sate de pe Olt a le arăta primejdia, ce ne amenință și dauna mare, ce am suferi-o prin pierderea școlilor confesionale și la urmă mi-a fost mai mare uimirea, când am văzut că și cel mai sărac aleargă la mine cu obolul său zicând: „ține și dela mine d-șorule câți-va

creștări, din cât mi-a dat Bunul Dumnezeu, ca să ne rămână școlile”.

De aceia harnicilor țărani din comunele Dridif, Riușor și Săvăstreni li-se aduce mulțumită și pe calea aceasta. Bravii români, cari au dat pentru fondul cultural al Arhidiecezei gr.-cat. sunt aceștia:

Iosif Opreșiu preot gr.-cat., George Lupu preot gr.-or., George Nodea cantor gr.-cat. câte 1 cor.; Șofron Opreșiu, Gavrilă Streza, Ioan Streza, Oprea Streza, Ioan Streza Ioan Bârsan, Toma Ciora, Visarion Mena, Eva G. Opreșiu, Chirilă Crețu câte 40 fil.; Andreiu Ciora 80 fil.; Nicoleta Ciora 70 fil.; Nicolae Pascu crișmar 1 cor.; Nicolae Pușcaș Maria Streza câte 30 fil.; Gavrilă Toader Streza 60 fil.; Ioan Streza și Zachiu Gorun câte 20 fil., toți din comuna Dridif. Din comuna Săvăstreni au contribuit următorii: Nicolae Peștești 1 cor.; Toader Comșa, Mihaiu Dragoș, Ioan Popa, Nicolae Prie câte 80 fil.; Nicolae Mieu, Alexe Popa. N. N. câte 60 fil. Octavian Comșa, Ioje Motoc, Iosif Popa, Samoilă Paică, Pantilimon Dragoș, Ioan I. Mieu, Nicolae Ghișă, Iacob Lazar, Nicolae Lazar, câte 40 fil.; David Motoc și Iacob I. Biliboacă câte 20 fil. Din comuna Riușor au contribuit: Spiridon Arsu 60 fil.; Dumitru Boer 66 fil.; Ioan Stroia, Petru Stroia, Toader Boer câte 40 fil.; Ioan Barb 20 fil.

Au mai contribuit încă următorii: Dr. Hariton Pralea avocat și Dr. Pandrea avocat câte 2 cor.; Poparad 1 cor.; Dr. Alexandru Vas avocat în Făgăraș 5 cor.; „Magazinul privat” din Dridif 10 cor.; și „Reuniunea Mariană” din Dridif 2 cor.

Cu totul s'a adunat suma de 45 cor. și 70 fil.

Leonte Opreșiu,
teolog.

CORESPONDINȚE.

Dela Oradea mare.

În Dumineca din 6 Martie a. c. st. n. în cadrele unei sărbători frumoase, s'a introdus Dl. Dr. Coriolan Pap, directorul „Bihorenei” de curator primar al catedralei episcopicești din Oradea-mare. — Dl. Dr. Coriolan Pap este unul dintre cei mai destoinici și înflăcărați bărbați ai Bihorului, cari se luptă pentru luminarea și bunăstarea poporului român din acel comitat, dânsul prin alipirea sa neclătinată către credința și destinele strămoșești ale Bisericii noastre a servit ca model vrednic de imitat, dând exemplu, cum Românul cel bun poate și trebuie să fie totodată credincios, și dacă e de lipsă apărător neînfricat al Bisericii noastre mult cercetate de atacuri volnice venite din toate părțile. — Aceste merite ale dânsului a intenționat Il. Sa Episcopul Dr. Dem. Radu ale recunoaște prin numirea lui de curator primar a catedralei sale, ceea ce și în inimile credincioșilor a aflat, un resunet viu de îndestulare. — Pre lângă Dl. Dr. Coriolan Pap s'au mai introdus ca curatori: tinărul și harnicul avocat Dr. Savu Marta, de care leagă speranța nu numai Biserica catedrală din Oradea, dar și poporul nostru bihorean, dânsul în scurt timp a știut să câștige simpatiile inteligenței și încrederea poporului român din Bihor; — tinicherul Augustin Vlad și plugarul Petru Mureșan, cari ambii au dat dovezi, că Românul fie el industriaș ori

plugar, prin munca lui cinstită și prin viața neprihănită este în stare a storcea lucă și din partea străinului onoarea, carea i-se cuvine Românului muncitor.

Cuvântarea ocazională a ținut-o parohul catedralei Petru Popescu, cetind la fine decretetele de denumire a noilor curatori. — Liturgia a cântat-o corul elevilor dela Institutul pedagogic cu multă precizie și sânt artistic. — În onoarea noilor curatori Il. Sa Episcopul Dr. Dem. Radu a dat prânz festiv în reședința sa, la care au fost chemați membrii capitulari, preoții celebranți și fruntașii Bisericii catedrale.

CONVOACARE.

Alegătorii cercurilor electorale Alba-Iulia, Abrud, Aiud, Ighiu, M. Uioara, Ocna Sibiului și Vințul-de-jos din comitatul Albei-Inferioare se convoacă la

Adunarea poporală,

care se va ține în 29 Martie st. n. la 11 oare a. m. în Alba-Iulia la otelul „Europa”.

PROGRAM:

1. Desbatere asupra situațiunii politice;
2. Desbatere asupra votului universal;
3. Alegerea delegaților pentru conferența națională.

Alba-Iulia, 17 Martie 1910.

Dr. Ioan Marciac, Dr. Ioan Pop, Rubin Pațița, Florian Rusan, Dr. Iuliu Morariu, Dr. Iuliu Maniu, Dr. Rubin Pațița, Ioan Teculescu, Dr. Daniil Szabó, Simion Mieu.

Fondul cultural.

Au mai contribuit următorii:

Nic. Mărculeț, preot, Stenea	Cor.	40—
Nic. Petru, preot, Gurghiu		100—
George Farago, not. pens. Cluj		50—
J. Popovici, stud. silv. Selmechánya		50—
Marius Elekes, propr. Velcheriu		300—
„Piatra”, inst. de credit Teuș		300—
George Halmágyi, învățător, Bărcut		22—
Nicolau Solomon, protop. Ludoș		500—
Aurel Filip, Brașov		500—
George Berghian inv. Teaca		400—
Nicolae S. Aron, protop. „		600—
Ștefan Colcer, preot, Dâmb		400—
Ioan Rus, învățător, „		200—
Dr. Victor Fodor, medic, Orade		200—
Ioan Pop, învățător, Budiu		100—
Basil Mureșan, preot, „		500—
Gavril Huntea, „ Suat		300—
Coman Gligor, inv. Gurarfului		200—
Dion. Dancea „		500—
Dion. Aaron, preot „		600—
Nicolae Togan, protopop, Sibiu		500—
Romul Botezan, învățător „		200—
Petru Bălaș, preot, Oarba		500—
Alex. Vijoli, inv. „		100—
Teod. Hârșan, preot, Chimitelnic		500—
Ioan Boeriu, preot, Lechința		500—
George Repede, „ Homorod		500—
Dr. Liviu Cigărean, adv. Sasca		500—
Valer Platon învăț. Lăscud		300—
Moise Birtolon, not. pens. Lăscud		1000—

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roşiu.

(Continuare.)

27

Dacă mai adaugem și pustiirile Turcilor, vom înțelege și tânguirea acelor bieți poporeni dreptcredincioși (străini), cari „când s'a ivit între ei iezuitul Marcu Sziszeki în 1587, între Criș și Murăș, așa l-au primit ca pe un inger coborât din cer. Timișoreni se rugaseră de-adreptul de Papa dela Roma să le trimită preot“ (V. Dr. Karácsonyi o. c. l. c.)

Nimic mai elocuent, decât astfel de cazuri — vocea poporului, vocea lui Dumnezeu.

Făimoșii „reformatori“ au prăpădit aproape toate mănăstirile ardeleni și omoran fără milă d. p. și călugării franciscani (în opul *Bunyitay-Rupaics-Karácsonyi: Egyháztört. a hitig. k. . .* se înșiră pomelnice întregi de călugări omorâți!)

Episcopiile de: Orade, Transilvania, Cianad șcl. au trebuit să apună: corupseră cu principiile lor destrăbălate nu numai masele de popor, ci și majoritatea preoților latini, pe cari *patimile oarbe* îi împinseră într'atâta uitare de sine, încât d. p. pe la 1556 sub zelosul mitropolit de Strigon, românul Niculae Oláh (1553—1568) s'a constatat, că în eparhia sa din 119 preoți numai 34 (!) mai remaseră credincioși credinței latine (V. Dr. Karácsonyi o. c. p. 108 u.)

Venitele episcopești și mănăstirești erau adeseori ocupate de mulțimea nobililor trecuți la protestantism.

Elementul cel mai odios în ochii reformatorilor erau însă iesuiții, căci acestia erau cei mai desinteresati războinici ai antireformațiunii.

Abia îi colonizase Ștefan Báthory din Polonia prin 1579 în Ardeal și deja în urma adunării generale dela Mediaș în 8 Decembrie an. 1588 art. 6 (după Karácsonyi în 1594) — trebuia să părăsească toată împărăția domnitorului, dimpreună cu toate celealalte orduri (V. Cipar Archiv. p. 302); și curios: chiar sub auspiciile lui Sigismund Báthory. (Fiind la ocuparea guvernării numai de 16 ani: ordurile numai așa s'au învoit a-l recunoaște de maiorean, dacă va alungă pe iezuiți din țară).

Pe când ar fi alungat însă pe iezuiți, din școala acestora clujană răsărise deja solia provedinței ungurești: Pázmány — marele apostol antireformator.

Chiar și în dietă se încăerau scandalos reformatorii cu cei de legea latină, tot pentru iezuiții: Protestanții strigau, că înainte de venirea iezuiților eră pace în țară, iar decând au venit acestia: nu se mai înțeleg; — din partea catolică li-se ripostă: „Priviți Germania, Anglia și Ardealul — sunt pline de zavistii și neînțelegeri, căci le turbură predicatorii protestanți; pe când în Hispania și Italia e pace deși sunt mulți iezuiți...“ (Fraknoi Vilmos: „Pázmány Péter“ p. 111 u.)

În anii următori până aproape la 1620 — tabloul e tot acelaș: plin cu mizeriile de mai nainte.

Un eveniment de mare importanță ne oprește însă totuș la capătul veacului al XVI-lea — *biruința: lui Mihai Viteazul, Voevodul muntean — în Ardeal.*

Andrieu Báthory — în lupta contra voevodului — e omorât, iar capul i-e adus lui Mihai, pe care îl cuprinse mila, de n'a putut zice, în compătimire, mai mult decât: „*Săracul popă!*“

Astfel Mihai ocupă Sibiuul în 1599; intră cu triumf mare în Alba-Iulia, unde ocupă tronul Ardealului (Vezi Nilles: *Symbolae ad illustrandam Hist. eccl. or. p. 143*).

Sub Mihai prinde biserica românească a-și veni în fire și a-și întocmi o ierarhie oareșcareva.

Sub dânsul s'a ridicat — preste voia catolicilor — metropolia, recte: episcopia din Bălgrad, capitala Ardealului. — Vlădicia aceasta fu pusă sub arhiepiscopul din Târgoviște; până târziu eră mereu și ajutorată de câtră domni munteni.

Din astă vreme vine sigur și titlul cel nou metropolitan purtat de vlădicii veacului al XVII-lea: „Arhiepiscop și Mitropolit sîntei Mitropolii a Bălgradului, al Vadului, al Silvașului, al Făgărașului, al Maramurașului și al episcopilor din Țara Ungurească iproci“ (Iorga „*Sate și preoți*“ p. 41).

Viteazul Voevod pune chiar și în Muncaci un episcop românesc: pe Serghie (V. Dr. Bunea: „*Autonomia șcl.*“ Blaj 1903 p. 339); dă apoi în mâna episcopului din Alba-Iulia cârjă într'argintată și stoarce în dietă și legea, ca preoții românești „pe tot locul“ să fie scutiți de iobăgia, ce o poartă *poporul* (Cipar: *Arhiv p. 319*), care fixăm aci: eră în stare deplorabilă „neavând școale nici în sate, nici în orașe, împins fiind în mizerie și necultură *de câtră principii calvinești* așa, încât Transilvania părău un fel de Egipt, iar poporul românesc par'că ar fi fost: *jidovii surghiunați sub Pharaon*“ (V. Nilles: *Symbolae ad illustr. Hist. eccl. or. p. c.*)

Pentru biserica română și credincioșii ei sub Mihai Viteazul încep a se întrezări o vreme mai bună; — dar scurta domnie a Voevodului în Ardeal nu mult a lăsat-o să se bucore de nădejțile ei de mai bine.

Deja în 1605 Ștefan Bocskay pune de episcop preste bisericile aradane pravoslavnice pe Sava, iar în aceeaș vreme Spiridon, un alt episcop al Românilor din comitatele Turda, Cluj, Dobâca, Solnoc, Crasna — ajunge un fel de arhiepiscop preste toate bisericile românești din Transilvania și părțile unguerești: deci și preste Teoctist din Bălgrad, care între 1605—1613 urmase lui Ioan dela Prislop (Dr. Bunea. *Autonomia . . . p. 339*) vlădicul lui Mihai de odinioară.

La începutul domniei lui Gavril Bethlen (1613—1629) sub Dosofteiu cu reședința mutată din Vad (Iorga. *Istoria Bisericii Rom. și a vieții relig. a Românilor I. Buc. 1908 pag. 229*) în Muncaci apoi în Bălgrad (an. 1614—1627): întreaga biserică românească din Ardeal și părțile unguerești ajunge *sub stăpânirea unui singur episcop.* (Dr. Bunea Anton. p. 340).

Cu domnia lui Bethlen se începe o nouă primejdioasă epocă calvină pentru Români, mai vârtos de pe la capătul domniei lui.

G. Bethlen frământă planuri mari în minte. Nu înzădar se zice, că să fi avut parte în 42 de răsboaie. El a voit să-și creieze un mare imperiu unitar și pentru aceasta a căutat să-și asigure legături diplomatice cât mai tari și extiuse; a voit apoi ca acest contemplant imperiu al său să fie și ca religiune unitar. Doria anume: să anecheze la Transilvania principatele române: Moldova și Muntenia; să-și creieze o Dacie calvină și să-și ia numele de: „*Rege al Daciei*“. (Așa Pray: *Gabr. Bethlentii Principatus in prefață și Szilágyi S. B. G. fejedelem kiadatlan levelei p. XII. Vezi la Dr. Bunea V. E. p. 84*). Tendința firească alui Bethlen a fost deci: calvinirea totală a Românilor și spre acest scop se năzuia în primul rând să elimineze limba slavonă din biserica românească. „Mitropolitul“ Dosofteiu ici-colo poate fi sesun-dează tendințele astea (Dr. Bunea V. E. p. 78); — preste tot însă nu am putea zice, că s'ar fi prea pătruns de calvinism.

Dimpotrivă a făcut demersuri salutare în folosul bisericii românești: a înzestrat și îngrijit „mitropolia“ la care ajunse probabil în 1614, a statorit numărul sărbătorilor în satorul din 4 Iulie 1627, și s'a sărguit mult să stârpească multele abuzuri, cari se încuibaseră în popor și în cler deopotrivă (Cipar: *Acta et fragm. p. 150 u.*)

Bethlen se vede, că n'a fost astfel îndestulit cu isprăvile lui Dosofteiu (adus dela Țară), căci nu-și mai aduce vlădică român din țările române, ci-și alege pe un George Bradi, nobil de Brad, care figurează sub numele de Ghenadie II (1628—1640).

Că într'adevăr Bethlen cu câtă tactică a lucrat se vede și din aceea, că pe numitul Ghenadie II. îl întărește de episcop numai: pe lângă anumite condițiuni, pe cari acesta avea să le implinească.

Că ce fel de condițiuni au fost aceste, se vede lămurit și taxativ cevași mai târziu în diploma lui George Rákóczy, prin care a întărit pe Iorest de vlădică la 10 Octombrie 1643.

Așa se vede însă că Ghenadie, pe lângă toate înclinările sale, totuși nu s'a încumetat să ducă la îndeplinire postulatele lui Bethlen, măcar că știe bine, că patriarhul contemporan din Constantinopol Ciril Luccaris era cunoscut de simpatiile lui pentru protestantism.

Văzând deci Bethlen, că nu se fericește cu Ghenadie s'a pus însuși în corespondință cu numitul patriarh: cerându-i sprijinul pentru calvinirea Românilor.

Promite patriarhului scoaterea clerului din iobăgia și miseria în care tângia, numai patriarhul — dacă nu mai mult, dar baremi într'atâta să-l sprijinească: ca să nu pedepsească pe Ghenadie, dacă i-ar execută planul în Ardeal.

În patriarh însă ispitit de altcum și din alte părți protestante, s'a trezit — mai mult numai din frică — conștiința mai dreaptă, și răspunde principelui cu data de 2 Sept., 1629, că cu durere ia la cunoștință referada principelui ardelean cu privire la ștarea preoțimii, pe care i-o descrie, că e nepolăită, nedeamnă, depravată șcl. — și zice câtră capăt: „*Pentru executarea noro-*

coasă și liniștită a planului Măr. Voastre înainte de toate ar trebui să-și rumpă (Românii Ardeleni) atât legăturile de sânge, cât și cele de pietate, ce există între ei și cei din România și Moldova. Dar principii acestor țări vecine la nici un cas nu se vor învoi la aceea, ci de sigur se vor opune, dacă nu cu armele, cel puțin prin emisari ascunși" (Dr. I. Ardelean o. c. II. p. 18).

Aparte însemnăm că nu acesta e primul și unicul cas, când protestanții se întorc cu încredere spre patriarhul din Constantinopol.

Deja pe vremea lui Luther, patriarhul Ioasaf, auzind despre „reformațiune“, trimite pe diaconul Mysius în Wittenberga, ca să se intereseze de noua învățătură.

Melanchton îl primește cu bucurie, ba știind grecește, îi predă chiar și „Confesiunea Augustană“ tradusă pe grecește; iar la întoarcere trimite prin Mysiu și o scrisoare lingușitoare patriarhului, — la care însă patriarhul n'a cutezat să răspundă.

Patriarhul Ieremia II. (1572—1594) a pornit deja o vie comunicație cu teologii luterani din Tubinga; la capăt apoi cutezanța acestora din urmă merse până acolo, că au rugat pe patriarh: să trimită confesiunea Augustană tuturor vlădicilor grecești.

Când apoi observă patriarhul că prietenii „reformați“ vor să-l tragă pe sfoară, a pornit să discute cu dânsii asupra învățăturilor divergente ale luteranilor.

Așa a ținut corespondința lor până în 1581, când Ieremia, urându-i-se de pestilența „reformată“, a rugat pe acești neamți becișnici să nu-l mai conturbe. (Chobot I. Kr. Egyh. tört. III. 79.)

Cevaș mai târziu: Calvinii fură încâtva mai norocoși, decât înaintașii lor luterani, în privința înțelegerii lor cu Constantinopolul.

Ciril Luccaris, de baștină din Creta, trecând dela universitatea din Padua în Geneva: i-s'a dat bun prilej de-a cunoaște învățăturile lui Calvin. — În 1602 e deja patriarh în Alexandria (Dr. Karácson Imre: Vázlata Konstantinapolyi Patriárhaság történetéből; (V. Kath. Szemle 1908 I. p. 64), unde lucrase cu multă stăruință să impedeze unirea Rutenilor cu biserica latină.

Ca patriarh în Alexandria corespundă adeseori cu calvinii din Olanda și Anglittera (Chobot o. l. c.).

După moartea patriarhului grec Timoteiu, ajunsese în fruntea bisericii ortodoxe la 1621 (până la 27 Iunie 1638), unde în tot decursul domniei se purtase cu doi bani în trei pungi. De aceea a și trecut prin atâtea peripeții, ca nime altul: căci n'are seamăn în șirul patriarhilor grecești.

E adevărat lucru știut, că între patriarhii bisericii ortodoxe nu mai puțini decât: 35 au fost cel puțin odată detronați; ba dacă au și fost patriarhi, cari și-au purtat oficiul în urma depunerilor: în câte două-trei-patru, ba chiar și cinci rânduri: Ciril Luccaris i-a întrecut pe toți, căci a fost depus în șapte rânduri și și a șaptea oară și-a recăstigat patriarhia când cu bani când cu ajutorul legățiunei engleze, olandeze, suedeze, când cu sprijinitori de altă pănură. Așa a găsit acestea în revista „Echos D'Orient“ X. p. 313 — un trimis al acad. ung. care a scrutat nu de mult arhivele turcești.

În cele din urmă fiind acuzat și cu „crimen laesae majestatis“ fu judecat și

predat ienicerilor, cari l'au sugrumat, iar cadavrul i-l'au aruncat în mare (? Vezi Chobot I. Kr. Egyh. tört. p. 79).

După moarte, urmașul lui în patriarhie: Ciril II. și după dânsul și Partenie l'au afurisit în 1642 pentru încercările de-a calvinisă biserica ortodoxă.

E cunoscută confesiunea lui Ciril Luccaris: „Orientalis Confessio Christianae fidei“, pe care a scris-o în anul 1629, pe când corespundă cu Bethlen. — A predat-o anume lui Cornel Haga, delegatul olandez, spre a-se îngriji de răspândirea ei; ba la stăruința acestuia, s'a îngrijit să apară și în Geneva sub titlul: „Ανατολική Ομολογία της Ηρώδ-ταυ και της πίστεως.“ — Ea consună pe deplin cu „legea“ lui Calvin. Așa d. p.: profesează scriptura ca unic izvor de credință, — predestinațiunea. — credința fără lipsă de fapte bune meritorii, — dintre taine reține: numai botezul și Eucharistia în înțelesul calvinesc — lapadă purgatorului șcl. (V. Kath. Szemle I. c. p. 67).

Ca apoi rătăcire lui C. Luccaris să nu molipsească Orientul: tesele calvine, dimpreună cu afurisenia lui Ciril II., și Partenie, asupra cărții lui C. Luccaris, au fost cuprinse și edate și într-o carte cu text paralel latinesc și grecesc în „Iașii Moldovei“ în Augusto et authentico Monasterio Sanctorum Trium Praesulum Anna 1642.

Documentele privitoare la istoria Românilor ale lui Hurmuzaki (București 1882 I. 208, 613, IV. 613) încă despre relațiunile și avânturile multiple ale lui C. Luccaris (V. K. Sz. a. c. p. 64 u).

Am făcut această mică digresiune, ca să vadă, că într'adevăr Bethlen nu numai din întâmplare, ci cu plan bine chibzuit și istet precumpenit s'a adresat chiar la patriarhul din Constantinopol al vremii sale în interesul calvinirii totale a Românilor ardeleni.

Deci numai norocul întâmplător a scăpat pe Ardeleni din astă capcană.

Mai multă isbândă a făcut astfel Bethlen pentru scopul său cu politica internă. — Se îngrijește — nu fără tactică — de școală pentru Români săi.

(Va urmă).

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor responsabil: Augustin Gruția.

Ministerul r. Ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinul său din 15 Ianuarie 1910 Nr. 144113—1909 a aprobat:

1. **Orarul general și particular pentru școlile primare cu 1, 2 și 3 învățători.**

2. **Planul de învățământ și îndreptarul metodic.** pentru școlile primare din Provincia Metropolitană gr.-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș. Aprobat din Conferința Episcopescă, ținută în 7 Septembrie st. n. 1909 Nr. 6693.

Balázsfalva 1909. Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. — Opul întreg 4 cor.

Orarul se vinde:

Pentru școlile cu un învățător	—80
" " " doi	120
" " " trei	160

plus 20 „fil. port“ pentru fiecare.

La comandă să se spună apriat, că se dorește un orar pentru școala cu un învățător ori cu mai mulți învățători — Altecum se trimite întreagă colecția, ce costă 230 cor. franco.

Atragem atențiunea oficiilor protopopesci și parohiale, precum și-a învățătorilor noștri din Arhidieceza de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș, dieceza Szamosújvár Gheriei, Nagyvárad—Orășii mari și din dieceza Lugos—Lugosului asupra hotărârii conferinței Episcopesci din 7 Septembrie 1909. Nr. 6693; prin care atât *Orarul*, cât și *Planul de învățământ* și *Îndreptarul metodic* sunt obligatoare pentru toți.

Comandă se pot face la **Tipografia Seminarială.**

După morburi

este emulziunea lui SCOTT cel mai potrivit mijloc pentru de a preveni alte morburi. Cine folosește pentru prima oară Emulziunea SCOTT, rămâne mirat cât de repede reintregește puterile pierdute. Renumele bun, de care se bucură Emulziunea SCOTT pretutindenea, să bazează deosebit pe calitățile eminente și curate ale părților ei constitutive. Chiar și asupra celui mai debil stomac, asupra celui mai slăbit organism are Emulziunea SCOTT cel mai bun efect.

La cumpărarea Emulziei, luați sama să aibă marca de scutire alui Scott: Pescarul

(60) 15-28

Numai Emulzia lui SCOTT este adevărată și neîntrecută Emulziune de model!

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă! Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fil.

== Să capătă în toate apotecele. ==

La NAGYENYED
Com. Alsófehér

se adresează, cine dorește a-și procura varietăți autentice de:

Pomi roditori

arbori pentru alee, plante de ornament, conifere, plante de împrejmuire, fructe cu boabe, pueți, etc.

Vite altoite

(calitate superioară)
vită europeană și americană cu și fără rădăcini. (Catalog instructiv la cerere gratuit).

FISCHER & Comp

Pomi Viticultura

Prima pepinerie de viță de vie pe
Târnava.

Proprietar: **Frideric Caspari**

Medgyes Nr. 47 (Nagy-Küküllő-megye).

De ani recunoscută ca prima și cea mai
deamnă de încredere și mai bogată în
specialități de viță de vie, liferează:

Altoi de viță

americană cu și fără rădăcini în diferite
specialități, **se garantează verita-**
bilitatea speciei.

Binevoii a cere Prețurent ilustrați!

În prețurent se află **epistole de re-**
cunoștință din toate părțile Țării; de
aceia fiecare proprietar de vie, înainte de
de a-și face comanda, poate să se asigure
dela cunoscuți, verbal sau în scris, despre
vrednicia de încredere necondi-
ționată a sus amintitei pepinerii.

(57) 14-20

Fi atent!

Fără de nici o cercetare chimică se
poate convinge ori cine despre eminenta
calitate a tuburilor de

cigarete **START** antinicotin

dacă arde un tub gol START și asemenea
cenușa acestuia cu a ori cărui alt tub, fie
acela chiar din hârtia cea mai scumpă.

După scurtă folosință, se poate con-
vinge fiecare, că influențează excelent asupra
sănătății, și nu uscă gâttelejul.

Hârtia de cigarette START, cea mai
fină Verge egipt. se află în toate tutunge-
riile de seamă.

Deposit principal:

Tutungeria de specialități Blaj.

16 (3 10)

Băile Buziaș

Phönix apă mi-nerală de Buziaș

S'a dovedit de cea mai cu efect
contra morburilor de rărunchiu, de
beșică, contra catarului cronic de
rărunchiu, contra formării nisipului
și a petri în beșica de apă. Reco-
mandată de medici. Depositul prin-
cipal e la Gelb I Blaj.

(36) 3-7

Nrul 9005-1909
consist.

(16) 2-2

Anunț de esarândare.

Bunul comasat din comuna Cut, apar-
ținător fondului Seminariului în mărime de
288 iugăre 440 org. □ loc arător, 210 iug.
190 org. □ fânaș, rături și grădini, 247 iug.
313 org. □ pășune, 9 iugăre 140 org. □ vie,
— administrat de Prea Veneratul Conzistor
Metropolitan din Blaj, *să va da în arândă*
pe calea licitațiunii publice pe 6 — șesă —
ani succesivi dela 24 April 1911 până
la 24 April 1917.

Licitațiunea publică să va ținea în Blaj
la **29 Martie 1910** st. n. la oarele 10 a. m.
în **cancelaria advocațională** din curtea metro-
politană. Prețul de esclamare va fi 10,000 Cor.
sub care preț de arândă bunul nu să va
esarândă.

Condițiile de esarândare se pot vedea
în cancelaria subscrișului și la Administrația
Centrală Capitulară.

Cei-ce doresc a lua parte la licitare sunt
datori a depune vadiul de 10% din prețul
de strigare, adică 1000 Cor. în bani gata
ori în hârtii de valoare notate la bursa din
Budapesta.

Ofertele prezentate în scris până la
acel termen să vor face pre lângă acu-
darea vadiului amintit și pre lângă decla-
rația, că oferentul cunoaște condițiunile de
esarândare.

Blaj la 5 Martie 1910.

Dr. Iuliu Maniu,
advocat arhidiecezan.

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cisnădiei 5. Strada Cisnădiei 5.

==== recomandă ====

☞ **Asigurări împotriva focului** ☜

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mo-
bile etc. în condiții **avantajoase și cu**
==== premii ieftine. ====

☞ **Asigurări pe viață** ☜

(pentru preoți și învățători confesionali romani
gr.-cat. **avantajii deosebite**) pe cazul morții cu
termin fix; asig. de zestre și asig. poporale pe spese de
inmormântare. Mai departe contra **accidentelor, infracției**
==== (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte, ====

Sumele plătite pentru pagube de foc până la	
finea anului 1909	K. 4,831,168-13
Capitale asigurate pe viață achitate	„ 4,571,085-51
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1909 } foc „	112,045-412 =
Fonduri de intemeiere și de rezervă	„ 10,847,132 -
	„ 2,309,387 -

☛ **Prospecte și informații se dau gratuit în**
birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de
cunoștință se primesc în condiții **favorabile** în
==== serviciul institutului. ====

10 (2) - 32

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

3, 10-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor
nouă, pe cum la turnarea de nou a clopo-
telor stricate, mai departe spre facerea de
clopote întregi armonioasă, pe lângă ga-
ranție pe mai mulți ani, provăzute cu ad-
justări de fer bătut, construite spre le in-
toarcere cu ușurință în ori ce parte, îndată
ce clopotele sunt bătute de o latură prin
aceea ce sunt mântuite de ce opare. — Cu
deosebire recomand

☞ clopotele găurite ☜

de mine inventate și mai de multe
ori premiate, cari sunt provăzute
în partea superioară — ca violina —
cu găuri după figura S și pentru
aceea au un ton mai intensiv, mai
limpede, mai plăcut și cu vibrarea
mai voluminoasă, decât cele de sis-
tem vechiu, așa, că un clopot pa-
tent de 327 kg. este egal în tonul
unui clopot de 461 kg. făcut
după sistemul vechiu. Mai departe
se recomandă spre facerea scaune-
lor de fer bătut, de sine stătă-
toare, — spre preadjustarea clo-
potelor vechi cu ajustare de fer
bătut — ca și spre turnarea de
toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimite la cerere gratuit și franco.